

Landsforeningen We Shall Overcome

Høringsnotat til 29/5-08.

Hvordan redusere bruken av tvang i psykisk helsevern.

Følgende notat oppsummerer Landsforeningen We Shall Overcome (WSO) sitt syn på hvordan vi kan redusere bruken av tvang i psykisk helsevern.

Vi må redusere muligheten for å bruke tvang i lovgivningen.

WSO ønsker å fjerne særlovgivningen (psykisk helsevernloven). Det å ha en egen lovgivning for psykisk helsevern forsterker holdningen at de som har alvorlige psykiske lidelser er en gruppe mennesker som er så annerledes at pasientrettighetsloven ikke gjelder for dem. Dette fører til en distansering til psykiatriske pasienter som gruppe, og gir grobunn for overgrep og uforsvarlig bruk av tvang. I psykisk helsevernloven som den står i dag er avgjørelsen om hvorvidt tvang er nødvendig i stor grad overlatt til psykiaternes skjønn. At en gruppe mennesker i det norske samfunnet opplever at norsk lov ikke gjelder for dem, og at de har drastisk redusert rettsvern i forhold til frihetsberøvelse og alvorlige inngripen i deres liv (tvungen behandling, medisiner) er ikke akseptabelt.

Slik psykisk helsevernloven står i dag vil det være en betydelig forbedring å fjerne §3.3 behandlingskriteriet. Tvang kan ikke være grunnlagt i behandling, tvang umuliggjør behandling. *Tilfriskning og personlig utvikling må skje i tråd med vedkommendes egen vilje* og grunnlaget for all hjelp må være frivillighet og ønske om hjelp.

Vi mener at å fjerne behandlingskriteriet vil være en forbedring, men for å kunne få til virkelig endring må hele særlovgivningen fjernes.

Et arbeid for å utrede hvorvidt behandlingskriteriet i psykisk helsevernloven skal fjernes må derfor også inneholde en utredning om hvorvidt hele psykisk helsevernloven bør fjernes.

Tvangsmedisinering. Dette er en del av tvangen vi ønsker å rette et særskilt fokus mot. Å tvinges til å innta medisiner man ikke ønsker, og som mange opplever som direkte skadelig, både fysisk og psykisk er et stort overgrep. Dette er en form for tvang som kan pågå over svært lang tid, ofte mange år. Også psykiatriske pasienter må ha retten til å bestemme over egen kropp, og egen fremtid.

Tidlig behandling er ikke nok. Det er selvfølgelig viktig at de som trenger hjelp får det med en gang. Det er imidlertid ikke vist at dette får ned bruken av tvang. Gjennom opptrappingsplanen er tilbudet økt betraktelig (ifølge Helsedirektoratet er mange av de kvantitative målene nådd). Tvangstallene er ikke gått ned i løpet av denne perioden. Vi tror ikke mer behandling vil løse problemet med tvang i Norge, vi må se på tvangsproblematikken på en mer grunnleggende måte. Grunnlaget for all behandling må være frivillighet.

Medikamentfritt døgntilbud. Det finnes i dag ikke noe medikamentfritt døgn/ akutt tilbud i psykiatrien. For mange pasienter som i perioder trenger støtte og hjelp på døgnbasis er presset/ tvangen i forhold til medisiner et hinder for å søke hjelp. Å kunne tilby behandling uten medisiner til denne gruppen vil kunne forhindre at det ender med tvang og tvangsmedisinering. Dette er et forholdsvis enkelt tiltak, som kan opprettes innenfor den eksisterende lovgivningen. For å gjenopprette tillitt til psykisk helsevern hos denne gruppen, som mange har svært dårlige erfaringer med psykiatrien, vil det å ta bort trusselen om tvang/ tvangsmedisinering være avgjørende. Å fjerne behandlingskriteriet er en måte å gjøre det på.

Skjult tvang. All tvang dekkes ikke av tvangstallene. Det foregår mye skjult tvang i norsk psykiatri. Pasienter som ikke er på tvangsvedtak, men som allikevel ikke opplever behandlingen som frivillig. Både trusselen om tvang, og ikke minst mangelen på valgmuligheter fører til at opplevd tvang er et enda større problem enn det tvangstallene viser. Det psykiske helsevernet er gjennomsyret av en tankegang som tillater tvang som behandlingsmetode. Dette er et svært stort problem når det gjelder medisner. Tvangsmedisinering gjelder mange flere enn de som har vedtak på det. Sterkt press/ trusler om tvang/ mangel på medisinfrie tilbud fører til at mange blir "overtalt" til å ta medisinerne uten å ønske det selv, og lide seg gjennom alvorlige bivirkninger. Dette fører etter vår mening ikke til selvstendige mennesker som kan ta valg for sine egne liv.

Tvang, både med og uten vedtak, gjør brukervedvirkning umulig. Brukervedvirkning på alle nivåer er et av målene i opptrappingsplanen.

Psykiatrisk testamente/ reservasjonsrett. Vi mener alle burde ha en lovfestet rett til å fraskrive seg psykiatrisk behandling under tvang, inkludert tvangsmedisinering. Ved å kunne skrive under på et juridisk bindende dokument, som beskriver hva slags behandling man ønsker/ikke ønsker hvis man skulle komme i krise, vil kunne muliggjøre å ta egne, overveide valg for egen fremtid. Dette vil også kunne være med på å ta bort frykten for fremtidig tvang/ tvangsmedisinering, som veier tungt på mange psykiatriske pasienter. Fordi mange pasienter er gjengangere i systemet vil dette muliggjøre reell medvirkning i egen behandling også for denne gruppen.

Vi må også ta et grundig oppgjør med det menneskesynet som råder i psykiatrien. Når mennesker blir redusert til diagnoser og symptomer på sykdom gjør det også noe med menneskesynet til de som er satt til å hjelpe.

Nettopp det å bli redusert til en diagnose er en sterk krenkelse av enkeltmenneskets rett til å bli sett og møtt som menneske. Dette distanserende menneskesynet gir grobunn for overgrep og krenkelser.

For å få et psykisk helsevern som er i stand til å hjelpe mennesker i krise uten å bruke tvang og begå overgrep og krenkelser må man ta et oppgjør med hva slag kunnskapsgrunnlag psykiatrisk tenkning og diagnosesystemet egentlig bygger på.

Fra psykiatriens side snus problematikken med tvang på hodet, ved å hevde at pasienter har krav på behandling selv om de i en ustabil fase sier de ikke trenger det. Å bruke rettighetsbegrepet på denne måten blir helt feil. Mennesker i krise har krav på å bli møtt med respekt, verdighet og hjelp, ikke tvang.

Vi mener at det skal være lik rettsikkerhet for alle. Når det avdekkes alvorlig svikt i rettsikkerheten og menneskerettighetsvernet til psykiatriske pasienter, er dette et problem som vi som samfunn ikke kan være blinde for. Vi har i Norge i dag en gruppe mennesker som opplever å bli forfulgt i sitt eget land, av et system som er satt til å hjelpe og som bruker norsk lovgivning. Dette går utover grunnleggende menneskerettigheter.